

دانش آموختگان ایرانی در کانادا

دکتر محسن حافظیان

در جامعه مهاجر ایرانی، شمار کسانی که دارای مدارک تحصیلی دانشگاهی اند کم نیستند. این واقعیت را در برخوردهای زندگی روزانه مان نیز می بینیم؛ راننده تاکسی که در ایران مهندس ساختمان بوده است، تعمیرکار ساعتی که دارای دانشنامه دکترای شیمی است، پزشکی که در بن بستهای یافتن جایگاه بایسته اش به حاشیه جامعه رانده شده است و دیگر نمونه هایی که یافتنش در جامعه مهاجر ایرانی کار سختی نیست. در طی این نوشته به آمار دانش آموختگان مهاجران ایرانی مقیم کاناداⁱ (بر مبنای نتایج رسمی آماری کانادا در سال 2006)ⁱⁱ و رشته های تحصیلی آنان می پردازیم و آن را با آمار دانش آموختگان کل کانادا مقایسه می کنیم.

ناگفته نماند که در بررسی آماری دانش آموختگان چند مورد زیر را برآوردها در نظر نگرفته ایم، البته آشکار است که هرکدام از این موارد می توانند موضوع پژوهشی مستقل باشند. نتیجه آن که

- به مقاطع تحصیلی مشترک و شناخته شده دانشگاهی در دو کشور ایران و کانادا اکتفا کرده ایم و آمار مربوط به مدارک مراکز حرفه ای، غیر دانشگاهی، تحصیلات ناتمام و... را نادیده گرفته ایم،

- معیار سن و شمار سالهای حضور در کانادا را برای مهاجران ایرانی در نظر نگرفته ایم. در آمار کانادا معیار سن افراد بین 25 تا 64 سال بوده اند.

- در این نوشته به مدارک و رشته های تحصیلی ایرانیان مقیم کانادا پرداخته ایم، چه این تحصیلات در ایران انجام شده باشند، چه پس از ورود مهاجران در کانادا.

در این کوتاه نوشته نخست به معرفی این داده ها در کل کشور کانادا می پردازیم و سپس آمار مدارک و رشته های تحصیلی ایرانیان مقیم در این کشور را اریه می دهیم و آنها را با هم مقایسه می کنیم.

1. مدارک تحصیلی

الف. مدارک تحصیلی کانادایی ها

در جدول شماره 1 توزیع مدارک تحصیلی را به تفکیک دارندگان زن و مرد نشان داده ایم.

جدول 1 (مدارک تحصیلی کانادایی ها)

بدون مدرک تحصیلی	متوسطه	لیسانس	فوق لیسانس	دکترا	کانادا
1070810	957415	792710	85375	17780	مرد
1057565	1122805	973065	82975	10220	زن
2128375	2080220	1765775	168350	28000	جمع

بررسی این آمارها نشان می دهد که:

- شمار کل مردان دانش آموخته کانادا (2924090 نفر) 5.2 درصد کمتر از شمار کل زنان دانش آموخته (3246630 نفر) این کشور است. البته همچنان که خواهیم دید این توزیع، توزیع یکسانی برای همه سطوح تحصیلی نیست.
- پر شمارترین مدرک تحصیلی به دست آمده را دارندگان مدرک تحصیلی متوسطه و کم شمارین مدرک تحصیلی دانش آموختگان، مدرک دکترا است.
- در مقطع تحصیلی دکترا، مردان (با 17780 نفر) شمار مردان 27 درصد بیشتر از شمار زنان است.
- در مقطع تحصیلی متوسطه و لیسانس شمار زنان به ترتیب 8 درصد و 10.3 درصد بیشتر از شمار مردان است.
- کمترین اختلاف آماری شمار مردان و زنان مورد نظر در مقطع تحصیلی فوق لیسانس است. در این مقطع تحصیلی، شمار مردان (با 83375 نفر) تنها 1.4 درصد بیشتر از شمار زنان بوده است.
- کسانی که دارای هیچ گونه مدرک تحصیلی نبوده اند (2128375 نفر) 34.5 درصد کل کاناداییهایی بوده اند که در این رابطه به آمار درآمده اند. با تفاوت نفر، شمار مردان این گروه 13245 نفر از شمار زنان بیشتر بوده است.

ب. مدارک تحصیلی ایرانیان مقیم در کانادا

در همین سال آماری (2006)، در مورد ایرانیان مقیم داده‌های زیر در باره مقاطع تحصیلی مورد نظر در دسترس بوده،ⁱⁱⁱ که در جدول آورده ایم:

جدول 2 (مدارک تحصیلی ایرانیان)

بدون مدرک تحصیلی	متوسطه	لیسانس	فوق لیسانس	دکترا	ایرانیان مقیم
5410	11105	34800	5890	2325	مرد
5330	10965	30420	3265	865	زن
10740	22070	65220	9155	3190	جمع

بررسی این آمارها نشان می‌دهد که در میان گروه مهاجران مقیم ایرانی:

- شمار کل مردان دانش‌آموخته ایرانی (54120 نفر) 8.6 درصد بیشتر از شمار کل زنان دانش‌آموخته (45515 نفر) ایرانی در این کشور است. همچنان که دیدیم، شمار کل مردان دانش‌آموخته کانادا 5.2 درصد کمتر از شمار کل زنان دانش‌آموخته این کشور بود.

- به مانند دارندگان مدرک تحصیلی در کل کانادا، کم‌شمارین مدرک تحصیلی دانش‌آموختگان ایرانی نیز مدرک دکترا است.

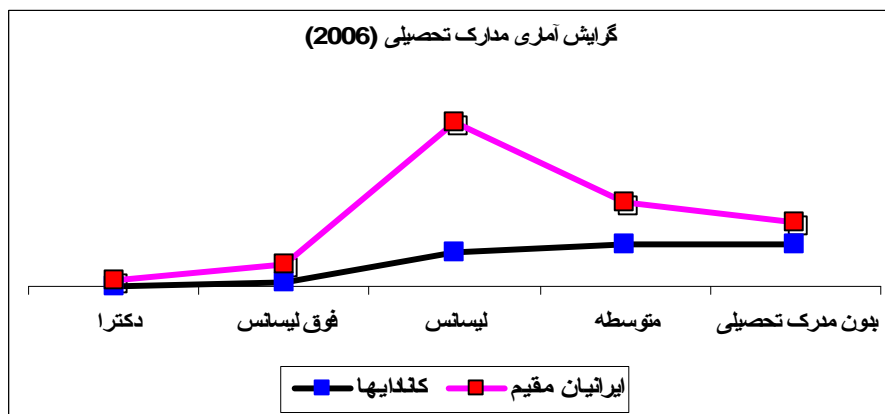
- در مقطع تحصیلی دکترا، شمار مردان ایرانی (با 2325 نفر) 45.8 درصد بیشتر از زنان ایرانی (با 865 نفر) است. بیشتر دیدیم که شمار مردانی که در کل کانادا این مقطع تحصیلی را به پایان برده‌اند، تنها 27 درصد بیشتر از شمار زنان بود.

- کمترین اختلاف آماری شمار مردان و زنان ایرانی مورد نظر در مقطع تحصیلی متوسطه است. در این مقطع تحصیلی، شمار مردان (با 11105 نفر) فقط 0.7 درصد بیشتر از شمار زنان بوده است. دیدیم که کمترین اختلاف آماری در سطوح تحصیلی میان زنان و مردان در کل کانادا مربوط به مقطع تحصیلی فوق لیسانس بود.

- ایرانیان مهاجر مقیمی که دارای هیچ‌گونه مدرک تحصیلی نبوده‌اند (10740 نفر) 8.8 درصد کل ایرانیان مقیم (121510 نفر) را تشکیل می‌دهد. بالاتر دیدیم که کسانی که دارای هیچ‌گونه مدرک تحصیلی نبوده‌اند 34.5 درصد کل کاناداییهایی بوده‌اند که در این رابطه به آمار درآمده‌اند. این شمارگان موقعیت برتر تحصیلی ایرانیان در کانادا را نشان می‌دهد.

در نمودار شماره 1 گرایش آماری تحصیلات ایرانیان مهاجر مقیم و کل کانادایی ها را نشان داده ایم:

نمودار 1

در پیوند با این داده های آماری موضوع دیگری مطرح می شود و آن رشته های تحصیلی این گروه های آماری است.

2. رشته های تحصیلی

به دنبال آنچه در بخش پیشین نوشتیم، عمده رشته های تحصیلی دانش آموختگان کانادایی و ایرانیان مقیم را در دوره های پس از دوران دبیرستان، بر مبنای آمار رسمی دولت کانادا در سال 2006، در این بخش بررسی می کنیم.

الف. رشته های تحصیلی دانش آموختگان کل کانادا

آمار رشته های تحصیلی مربوط به کانادا را در جدول های 3 و 4 نشان داده ایم.

جدول شماره 3. رشته های تحصیلی دانش آموختگان کل کانادا (گروه اول، 2006)

	آموزش	ارتباطات	علوم انسانی و حقوق	تجارت و مدیریت
مرد	69520	59835	178485	268545
زن	404675	72365	333545	557220

جدول 4. رشته‌های تحصیلی دانش‌آموختگان کل کانادا (گروه دوم، 2006)

	معماری و مهندسی	ریاضی و رایانه	کشاورزی	بهداشت و پزشکی
زن	814770	88180	64945	82510
مرد	49290	55885	27190	418705

بررسی آماری داده‌های فوق نشان می‌دهد که:

- رشته‌های معماری و مهندسی، تجارت و مدیریت، بهداشت و آموزش بیشترین شمار دانش‌آموختگان را داشته است. در همین رشته‌ها بیشترین تفاوت در شمار زنان و مردان دیده می‌شود.
- کمترین شمار دانش‌آموختگان زن و مرد در رشته‌های کشاورزی و ریاضی و علوم رایانه ای دیده می‌شوند.
- در رشته‌های علوم انسانی و حقوق، مدیریت و تجارت، ارتباطات، بهداشت، آموزش، شمار زنان دانش‌آموخته به ترتیب 30.3 درصد، 35 درصد، 67 درصد، 9.5 درصد و 70.6 درصد بیشتر از مردان دانش‌آموخته این رشته هاست.
- شمار دانش‌آموختگان زن و مرد رشته‌های کشاورزی، ریاضی و علوم رایانه ای و ارتباطات کمترین اختلاف آماری را در کل کانادا نشان می‌دهد.

ب. رشته‌های تحصیلی دانش‌آموختگان ایرانی در کانادا

در مورد رشته‌های تحصیلی ایرانیان مقیم در مراجع آماری، و از مقطع دیپلم متوسطه به بالا، داده‌های آماری زیر مشهود است:

جدول 5: رشته‌های تحصیلی دانش‌آموختگان ایرانی مقیم (گروه اول، 2006)

	معماری و فنی	ریاضی و رایانه	کشاورزی	بهداشت و پزشکی
مرد	14655	3160	605	3060
زن	3145	2045	320	5450

جدول 6 . رشته های تحصیلی دانش آموختگان ایرانی مقیم (گروه دوم، 2006)

	آموزش	ارتباطات	علوم انسانی و حقوق	تجارت و مدیریت
مرد	240	1120	3735	4795
زن	1685	1450	7470	5080

بررسی داده های آماری گروه های فوق، در مقایسه با موارد مشابه در کل کانادا، نشان می دهد که:

- مردان ایرانی (با 34860 نفر) 53 درصد و زنان ایرانی (با 31035 نفر) 47 درصد کل این گروه ها را تشکیل می دهند. در کل کانادا زنان 67 درصد تحصیل کردهگان و مردان 33 درصد تحصیل کردهگان این گروه ها را تشکیل می دهند.

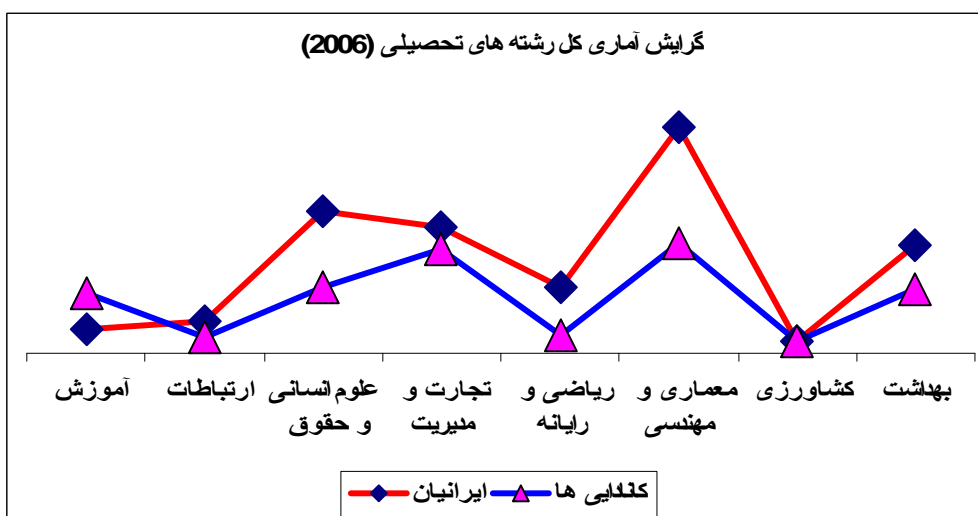
- بیشترین شمار ایرانیان (17800 نفر) در رشته معماری و مهندسی تحصیل کردهاند و کمترین شمار آنها در رشته کشاورزی (925 نفر). این مسئله کم و بیش در مورد کل دانش آموختگان کانادا نیز صادق است.

- کمترین تفاوت آماری میان شمار زنان و مردان ایرانی مربوط به رشته های ارتباطات است. در این رشته ها شمار مردان 13 درصد کمتر از زنان دانش آموخته ایرانی بوده است. کمترین تفاوت آماری زنان و مردان در کل کانادا نیز در همین رشته ارتباطات دیده می شود؛ مردان 9 درصد کمتر از زنان در این رشته تحصیل کرده اند.

- بیشترین تفاوت میان مردان و زنان ایرانی در رشته های تحصیلی مربوط می شود به رشته های معماری و مهندسی. در این رشته ها، شمار مردان (با تفاوت 11510 نفر) 64.6 درصد بیش از زنان بوده است. در کل کانادا نیز در همین رشته هاست که بزرگترین اختلاف میان شمار زنان و مردان وجود دارد؛ شمار مردان (با 42290 نفر) تنها 6 درصد این گروه را تشکیل می دهد.

- شمار زنان در رشته های آموزش، ارتباطات، علوم انسانی و حقوق، تجارت و مدیریت و بهداشت به ترتیب 70.5 درصد، 13 درصد، 33 درصد، 3 درصد و 28 درصد بیشتر از مردان ایرانی دانش آموخته این رشته هاست. این ترتیب به اندک تفاوتی در مورد کل دانش آموختگان کانادا نیز صادق است.

در نمودار زیر گرایش نسبی رشته های تحصیلی دانش آموختگان کل کانادا (زن و مرد) و دانش آموختگان ایرانی تبار (زن و مرد) را نشان داده ایم.

می بینیم که با تفاوتی که در شمارگان این دو گروه و تفاوتی در مورد جنسیت دانش آموختگان، در کل گرایش های غالب کم و بیش نزد دو گروه یکسان به نظر می رسد. بخشی از این هماهنگی می تواند می تواند مربوط به نیازهای موجود در بازار کار کشور کانادا باشد و بخش دیگر در مقیاسی گسترده تر شاید بتوان آن را در پیوند با مسئله جهانی سازی و تقسیم کار و آموزش در خدمت نظام حاکم بر جهان امروزه دانست.

ⁱ در این آمار کسانی مهاجر مقیم نامیده شده اند که پس از روند قانونی تابعیت کانادایی گرفته اند یا در آمارگیری کشور کانادا را محل زندگی خود گفته اند.

ⁱⁱ *Statistics Canada, (Recensement de 2006) : Faits saillants en tableaux, Produits de données, Origine ethnique et minorités visibles.*

ⁱⁱⁱ *Cf. Statistics Canada, (Recensement de 2006) : Faits saillants en tableaux, Produits de données, Origine ethnique et minorités visibles :*

<http://www12.statcan.ca/census-recensement/2006/>